УДК:622.24.06

SURXONDARYO NEFT VA GAZ HUDUDLARIDA GIDROGEOLOGIK TADQIQOTLAR QISQACHA NATIJALAR TAXLILI

Raximboyev Norbek Ilxombek o‘g‘li
e-mail: rozisher@mail.ru
Qarshi davlat texnika universiteti, Qarshi, O`zbekiston.

Annotatsiya. Maqolada Barcha uglevodorod uyumlari katta yoki kichik zahiralari ko’rib chiqilgan , neft va gazni quduqlar tomonga harakati uchun turli xil energiya turlari ta’sirida bo’ladi. Bu borada qatlamlarning potentsial imkoniyatlari uyumlarning tabiiy energiya turiga bog'liq. Rejimlar namoyon bo'lishida dastlabki qatlam bosimining ahamiyati va ishlatish jarayonida bosim harakati katta o'rin tutadi.Shuning uchun umumiy malumotlar va yechimlar uchun printsipial yangi turdagi geologik yechimlar shaklida taqdim etilgan.

Kalit so‘zlar: pezometrik sath, pasaytirilgan suv bosimi, texnologik jihozlar kompleksi, senoman-albsk suv qatlamlar, dizel agregati, quvurlar tizmasi, burg‘ilash uskunasi.

Annotation. The article examines the large or small reserves of all hydrocarbon Heaps , will be influenced by different types of energy for the movement of oil and gas towards Wells. The potential capabilities of the layers in this regard depend on the type of natural energy of the heaps. The importance of initial layer pressure in the manifestation of modes and the movement of pressure in the process of use occupy a large place.It is therefore presented in the form of a fundamentally new type of geological solutions for General Data and solutions.

Keywords: pezometric surface, lowered water pressure, complex of technological equipment, senoman-albsk water layers, diesel aggregate, pipeline Ridge, drilling equipment.

Аннотация. В статье рассматриваются все углеводородные кучи , большие или малые запасы которых находятся под влиянием различных видов энергии для движения нефти и газа в сторону скважин. Потенциальные возможности слоев в этом отношении зависят от типа естественной энергии свай. Большое место в проявлении режимов занимает значение начального пластового давления и действия давления в процессе эксплуатации.Поэтому для общих данных и решений принципиально новый вид представлен в виде геологических решений.

Ключевые слова: пезометрический уровень, пониженное давление воды, комплекс технологического оборудования, сеноман-альбский водоносный горизонт, дизельный агрегат, гребень трубопровода, буровая установка.

ISSN 3030-3907

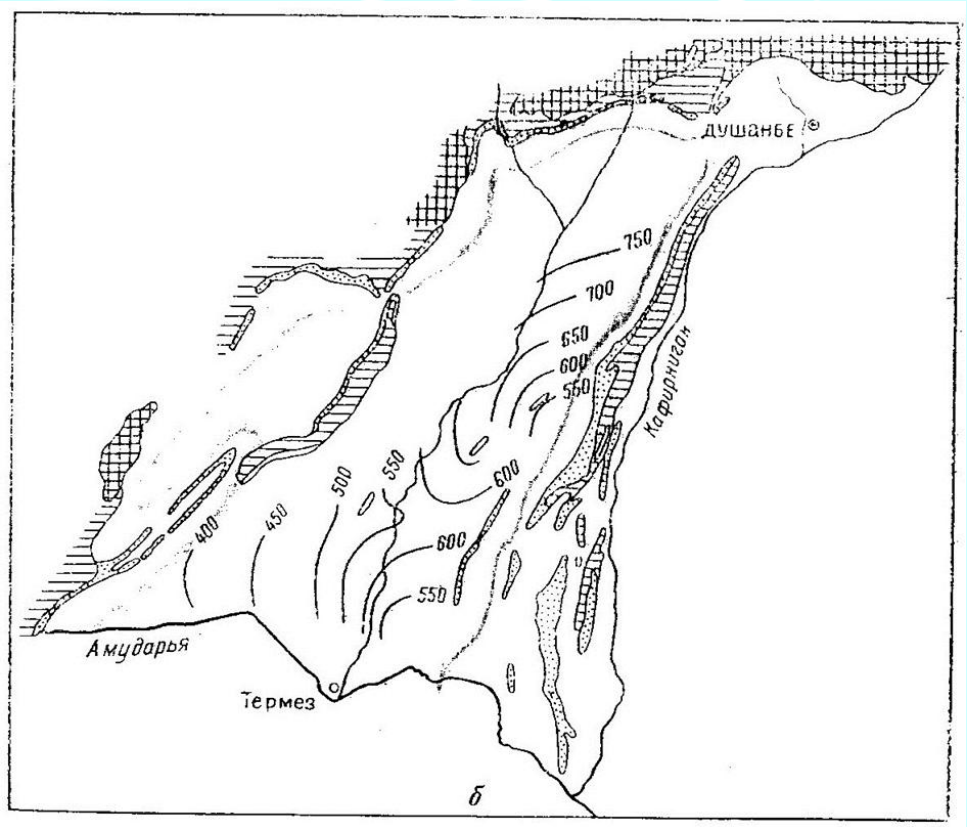
Surxondaryo depressiyasining mezozoy va kaynozoy yotqiziqlarida yer osti suvlarining dinamikasi O'zbekistonning boshqa neft va gaz hududlariga qaraganda ancha kam darajada o'rganilgan. L. S. Balashovning fikriga ko'ra, paleogen va yuqori bo'r qatlamlari yer osti suvlarining harakati depressiyaning tog'li zonasidan daryo vodiysiga tomon yo'nalgan. Amudaryo, bu erda er osti qatlamlarini oqizish suv sathidagi jinslarning chiqib ketadigan joylari kunlik yuzasida eng past joylashgan joyda sodir bo'ladi. S. Talipov Surxondaryo suv bosimi tizimining paleogen qismida er osti suvlarining paydo bo'lishi va harakatlanish sharoitlarini to'liq tavsifladi. Xususan, Olay-Rishton suvli qatlamlarida pezometrik sathining Hisor tubidan Surxon-Mozori-Sharif depressiyasining janubi-g'arbiy tomoniga qarab qiyaligi kuzatilgan: kamaytirilgan suv boshlari Shoambaryda 1295 m dan 406 va 559,2 m gacha o'zgarib turadi. Qoraqurt va Jayronxon hududlarida. Bunday rasm faqatgina Hisor tog'li hududining infiltratsiya boshini yaratishga ta'sirini aks ettirishi mumkin

Shunga o'xshash rasm, garchi pasaytirilgan suv bosimining mutlaq qiymatidagi farqlar bilan birga, senon-paleotsen suv bosimi majmuasida ham yaratilgan. Yuqorida ko'rib chiqilgan komplekslarning gidrodinamikasining o'ziga xos xususiyatlari bu bosim hosil qilishning Hisor zonasidan masofa bilan bosim gradentlarining pasayishi, shuningdek birinchi kompleksdagi bosimning ikkinchi darajadagi bosimdan oshib ketishi

Quyida suv komplekslarining gidrodinamikasi haqidagi ma'lumotlar juda kam cheklangan miqdorda berilgan.

Gaurdak va Aktau maydonlaridagi bo'r qatlamlari va Ariqtau va Gajjak maydonlarida (Surxondaryo depressiyasini o'rab turgan antiklinal zonalarda joylashgan) bir xil cho'kindilardan tushgan suv bosimi, suv ta'minoti tizimining pastki qismidagi elizion suv almashinuvi elementlarini saqlab qolish mumkin emas. Ushbu imkoniyat, shuningdek, senoman-albsk suv qatlamlaridagi tegishli chuqurliklarga nisbatan g'ayritabiiy ravishda yuqori bo'lgan qatlam bosimlari bilan ham ko'rsatiladi.

ISSN 3030-3907

1–rasm. Surxandaryo neft-gaz hududi senon-paleosen cho'kindilarining suv o'tkazmaydigan sxemasi

1. Barcha suv tizimlarida tog' tizmalari (Hisor tizmasi va uning tizmalari, Zarafshon, Turkiston tizmalari) bilan chegaralangan bosim hosil qilishning aniq sohalari mavjud. Bu suv ta'minoti tizimlarining aniq infiltratsiya turini ko'rsatadi, infiltratsiya suv almashinuvining rivojlanish darajasi bosimni qayta taqsimlash jarayonlarining rivojlanish darajasidan orqada qolmoqda. Buxoro bosqichining senoman-albsk suv ombori kompleksida infiltratsion suv almashinuvi eng katta rivojlanishdir.

2. Barcha suv tizimlarida Elysion suv almashinuvining bir yoki bir nechta belgilari kuzatiladi, ular Farg'ona vodiysining Eosen suv ombori kompleksidagi frontal piezominumlar zonasi shaklida, shuningdek, Charjou bosqichining yuqori darajadagi suv o'tkazuvchi gorizontlarida AVPD zonasi shaklida eng aniq ifodalanadi.

3. Piezometrik sirtning mintaqaviy moyilligi asta-sekin bosim hosil qilish tog ' hududlaridan uzoqlashib boradi va er osti oqimini (litologik, tektonik yoki depozitlar) himoya qilish orqali murakkablashadi.

4. O'zbekistonning suv chiqarish tizimlarining zamonaviy yer osti gidrodinamikasining asosiy xususiyatlari ularning gidrogeologik rivojlanishidagi o'tish bosqichidan Elysion suv almashinuv rejimidan infiltratsion so'nggi gidrogeologik xususiyatga bog'liq.

ISSN 3030-3907

Barcha uglevodorod uyumlari katta yoki kichik zahirasga ega bo’lib, neft va gazni quduqlar tomonga harakati uchun turli xil energiya turlari ta’sirida bo’ladi. Bu borada qatlamlarning potentsial imkoniyatlari uyumlarning tabiiy energiya turiga bog'liq. Rejimlar namoyon bo'lishida dastlabki qatlam bosimining ahamiyati va ishlatish jarayonida bosim harakati katta o'rin tutadi.

Tabiiy suv tizimlari infiltratsion va elysionga bo'linadi, bu zonalarning o'zaro joylashuvi, paydo bo’lish shartlari va boshlang’ich o’lchamlari bilan farqlanadi. Shunga ko'ra, ushbu turdagi suv tizimlari bilan cheklangan uglevodorod uyumlari, odatda, samarali qatlamlarni yuzaga shu chuqurlikda boshlang'ich qatlam bosimi qiymatini o’rni mavjud.

Infiltratsion tizimlarda neft va gaz uyumlarining vertikal qatlam bosimi gradienti, xatto ortiqcha bosimni hisobga olgan holda, odatda 0,008-0,013 MPa /m ga teng bo’lib, yuqori chegara katta balandlikdagi gaz konlari uchun keng tarqalgan. Ba'zan infiltratsiya tizimiga mos keladigan gaz qismining erkin qismida gradient qiymati yuqorida ko'rsatilgan chegaradan oshib ketishi mumkin, infiltratsiya suv tizimlari konlarining yig'ma qismlarida yuqori qatlam bosimi gidrostatik bosim bilan aralashmasligi kerak.

Gidrostatik bosim qatlamining muvofiqligi yoki mos kelmasligi (ya'ni, qatlamning paydo bo'lish chuqurligi) qatlamning suyuqlik qismidagi bosim qiymatiga qarab baholanishi kerak, to'g'ridan-to'g'ri uyumlar chegaralaridan yoki bosim o'lchovlari mavjud bo'lmasa, bosim qiymatiga ko'ra, qatlamda o'lchangan va gorizontal tekisliklarga olib kelingan SNTYU yoki GNTYU ning o'rtacha belgisiga mos keladi.

Suv qatlamlarida dastlabki qatlam bosimi, shuningdek, vertikal gradient gidrostatik qatlam bosimiga mos keladigan ushbu indikatorning qiymatlaridan tashqari SNTYU va GNTYU chegaralaridagi qatlamlarning o’rtacha gidrostatik bosim deb ataladi. Bunda odatda qatlamni yuqori gidrostatik bosimi $P_{gq} > 0,013$ dan katta, qatlamni past gidrostatik bosimi $P_{gq} < 0,008$ dan kamroq hisoblanadi.

Yuqori gidrostatik bosim Elysion suv tizimlari uchun xosdir. Bunday suv tizimlarida to’yingan bosim yog'ingarchilik va tog’ jinslarining kollektorlari va qisman kollektorning o'zi cho'kindi jinslar paydo bo’lishi (geostatik Elysion tizimlar) natijasida ortib borayotgan geostatik bosim ta'siri ostida yoki tektonik buzilishlar (geodinamik Elysion tizimlar) geodinamik bosim natijasida hosil bo'ladi .

Elysion tizimida ta'minot maydoni-bu qatlam kollektorining eng chuqur qismida hosil bo’ladi. Shuning uchun unga kirgan suv qatlamning chegaralari tomon harakat qiladi.

ISSN 3030-3907

Uyumning tabiiy rejimi asosan geologik omillar bilan belgilanadi: suvli qatlamlarning o'ziga xos xususiyati va ushbu tizimdagi konlarning mahsuldor sohasiga nisbatan joylashishi; uyumning geologik –fizik sharoitlari, bosim va termik xususiyatlari, uglevodorod fazasi holati. Qatlam kollektor omillarning mavjudligi va xususiyatlari; suv ta'minoti tizimi bilan tog' jinslarining gidrodinamik aloqasi darajasi. Uyumni ishlatganda tabiiy rejim uyumlarni ishlatish samaradorligini belgilaydi. Bunda-yillik neft (gaz) qazib chiqarish tezligi, boshqa muhim rivojlanish ko'rsatkichlarining dinamikasi, yer qa'ridan neft (gaz) zaxiralarini yakuniy qazib olish darajasi bilan belgilanadi. Quduqlarni turli usullar bilan ishlatish davomiyligi, konlarni ishlatish tartibini tanlash va neft va gazni tayyorlash uchun texnologik qurilmalarning xarakteristikalari asosan uyumni ishlash rejimiga bog'liq. Tabiiy rejimning qiymati neft va gaz kondensati konlarini rivojlantirishning oqilona tizimini asoslashga imkon beradi: tabiiy energiya resurslaridan foydalanish kerak.

Tashqi kuchlar. Neft odatda struktura bo'yicha qatlamlarning yuqori qismini egallaydi, gidrostatistik bosim ostida, kontur suvlarining taziyqi ostida joylashagan bo'ladi. Qatlamlarning tog' bosimi bu-yuqori qatlamlarning og'irligi hmsobidan paydo bo'ladi.

Yuqorida joylashgan tog' jinslari bosimi qo'yidagiga teng:

$$P_т = \sum_{i=1}^{n} \rho_i \cdot g \cdot h_i \qquad (1)$$

bu yerda , ρ_i -yuqorida joylashgan qatlam yotqiziqlarining zichligi;

g – erkin tushish tezlanishi;

h_i –yuqorida joylashgan qatlam qalinligi.

Neft uyumi ustida gaz do'ppisi bo'lishi mumkin, bu esa uyumga bosim ko'rsatadi.

Quduqlarda neft va gazning harakati qatlam energiyasining turi va uning kuchiga bog'liq. Qatlamlarning geologik tuzilshiga qarab quduqlarda neft, gaz va suvning harakati quyidagi kuchlar ta'sirida vujudga keladi:

- qatlam suvlarining (kontur, qatlam ostki) bosim energiyasi;
- ozod gazning kengayish energiyasi (gaz do'ppisidagi gaz);
- neftda erigan gazning kengayish energiyasi;
- suyuqlik va tog' jinslarini taranglik energiyasi;
- neftning og'irlik taziqi energiyasi (joylashish o'rni).

Endi shu kuchlar ta'sirini alohida ko'rib chiqamiz.

Ushbu energiya turlari uyumda birgalikda namoyon bo'lishi mumkin, neft, suv, tog' jinslarining taranglik energiyasi har doim kuzatiladi. Neftgazli uyumlarda siqilgan suvli qismida gaz do'ppisinig energiyasi, kontur atrofidagi qatlam suvlarining tarangligi yoki energiyasi faol rol o'ynaydi. Quduqlardan neft qazib

ISSN 3030-3907

olish ko’rsatgichlarini oshishi bog’liq ravishda, neftgazlilik konturining tashqarisiga yaqin joylashadi, shudday ekranlashuv samarasini hosil qilish mumkin, shu sababli uyum markazida erigan gazning kengayish energiyasi ta’siri asosida, tashqi sirtiga esa qatlam suvining tarangligi yoki bosimi energiyasi ta’sirida bo’ladi. Qatlam energiyasining samarali ishlatilishi uning bir birlik kamayishiga to’g’ri keladigan qazib olinadigan neft miqdoriga, boshlang’ich energiya zaxirasi va turiga neftni olish sar’ati va usuliga bog’liq.

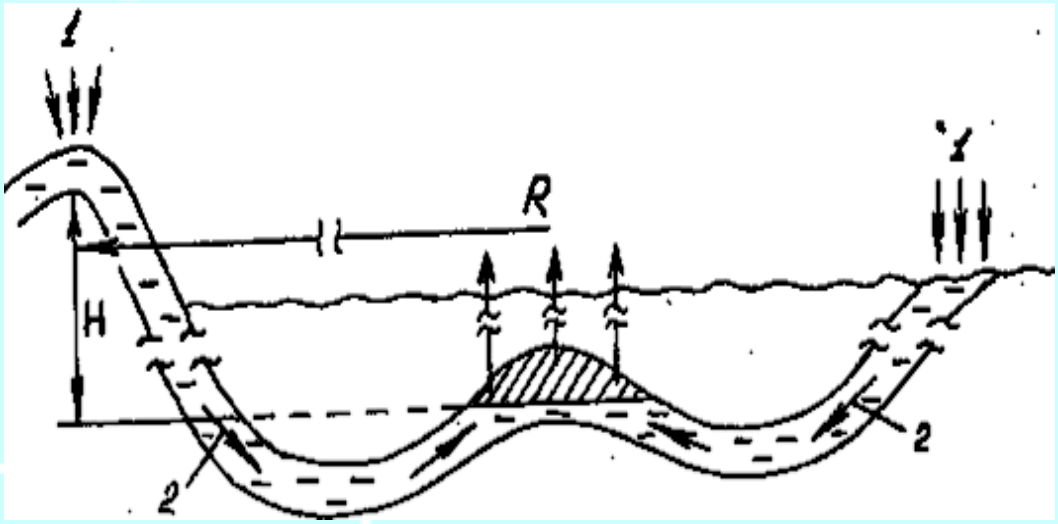
Yuqorida aytib o’tilganlarga asoslanib shuni aytish mumkinki, qatlam energiyasining qatlam bosimiga, suyuqlik va tog’ jinslarining tarangligi, gazning mavjudligiga, gaz va suvning hajmi neft uyumini ishlatish bilan bog’liq bo’ladi. Suniy ravishda haydovchi quduqlar orqali suv, gaz, bug’ va har xil eritmalar haydash tufayli qatlamga energiya beriladi.

Qatlam energiyasi har xil turdagi qarshiliklarni yengish uchun sarflanadi, bosim tushishi va neftning harakatlanishini sekinlashishi kuzatilgan vaqtda deprissiya bosimini garavitatsion va taranglik energiyalari namoyon qiladi.

Chekka suvlar bosimining ta’siri qatlamning yer yuzasiga chiqishiga bog’liq. Odatda neft yoki gaz joylashgan qatlamlar kondan bir necha o’n yoki yuz kilometrlar narida yer yuzasiga chiqishi mumkin.

Qatlamning yer yuzasiga tutashgan qismi yog’ingarchilik ta’sirida suv bilan to’yinib, qatlam bosimini ta’minlaydi. Shu bosim ta’sirida neft quduq ostki qismiga qarab harakat qiladi.

Chekka suvlar bosimining qiymati qatlamning yer yuzasiga chiqqan joyigacha bo’lgan balandlikka (H) bog’liq. Bu bosim neft - tutash yuzasidan qatlamning yer yuzasiga chiqqan joyigacha bo’lgan tik H orqali aniqlanadi.

2-rasm. Qatlam chekka suvlari bosimi harakati tasviri

1 –tabiiy yog’ingarchiliklar; 2 –qatlam chekka suvlari harakati.

ISSN 3030-3907

Qatlamni yer yuzasiga chiqqan joyidan kongacha bo'lgan masofa yer yuzasi qismida bosim bilan ta'minlanish chegarasi R deyiladi.

Neftni suv bilan siqib chiqarishda, fazalar orasidagi kapilyar bosim turliligi gidrodinamik gradent bosimidan katta bo'lganda neft tomchilari harakatsiz bo'ladi.

$$P_{k2} - P_{k1} = 2\sigma cos\theta(1/r_2 - 1/r_1) > \Delta P/l. \qquad (2)$$

Fazalar orasdagi tortishish SFM eritmasi bilan neftni siqib chiqarishda, kapilyar bosimlar farqi nolga intiladi va gidrodinamik tushishida $\Delta P/l$ dan kichik bo'ladi. Neft tomchisi erkin ravishda deformatsialanadi va toraygan g'ovaklarda harakatlanadi.

Gidrofob qatlamlarda kapilyar kuchlar – neftni suv bilan siqib chiqarishda samarasizligini asosiy sababi, kuchsiz o'tkazuvchan qavat va kichik g'ovaklarida suvni singdirishga qarshilik ko'rsatadi shu sababli siqib chiqarilmagan 70-80% neft qolib ketadi.

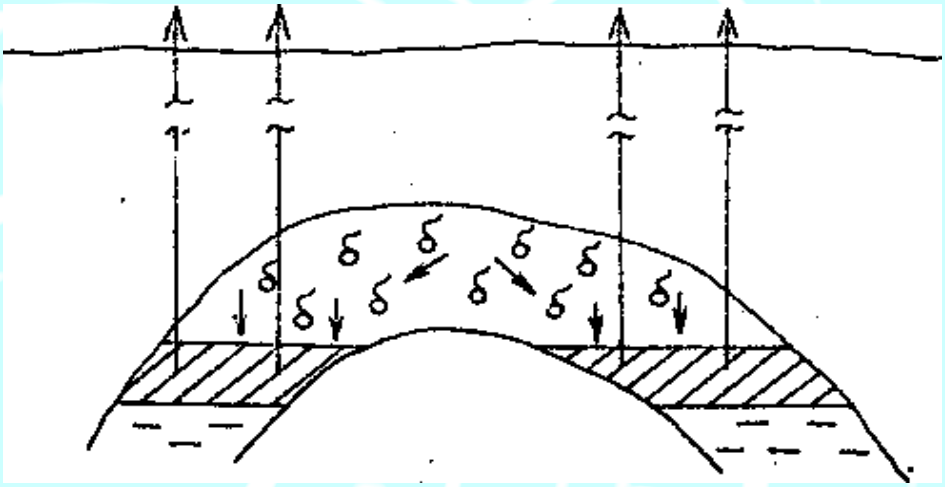
Gaz do'ppisining kengayishi. Gaz do'ppili neft uyumlarida neftni quduqlar orqali siqib chiqarishda asosan gazni uyum do'ppisida kengayishi tufayli qatlam bosimi tushishi kuzatiladi. Gaz do'ppisining kengayishi o'tkazuvchanlik, qatlam turliligi, neftli qatlam qalinligi, qatlam yotish holati, neft qovushqoqligi, bosim tushishi va boshqalarga bog'liq xolda juda keng chegaralar bo'ylab o'zgarib boradi.

Gaz do'ppisining kengayishi. Gaz do'ppili neft uyumlarida neftni quduqlar orqali siqib chiqarishda asosan gazni uyum do'ppisida kengayishi tufayli qatlam bosimi tushishi kuzatiladi. Gaz do'ppisining kengayishi o'tkazuvchanlik, qatlam turliligi, neftli qatlam qalinligi, qatlam yotish holati, neft qovushqoqligi, bosim tushishi va boshqalarga bog'liq xolda juda keng chegaralar bo'ylab o'zgarib boradi.

Kuchsiz o'tkazuvchanlikka ega bo'lgan kichik qatlamlardagi qovushqoqligi 2-3 mPa*s ega bo'lgan neft uyumlarining yakuniy neft beraolishlik koeffitsienti 20-25% dan oshmaydi.

Katta hajmdagi gaz do'ppili konlarda chekka suvlar bosimi yetarli bo'lmagan taqdirda gaz do'ppisidagi siqilgan gaz bosimi ta'sirida quduqlardan neft olinadi (2-rasm).

ISSN 3030-3907

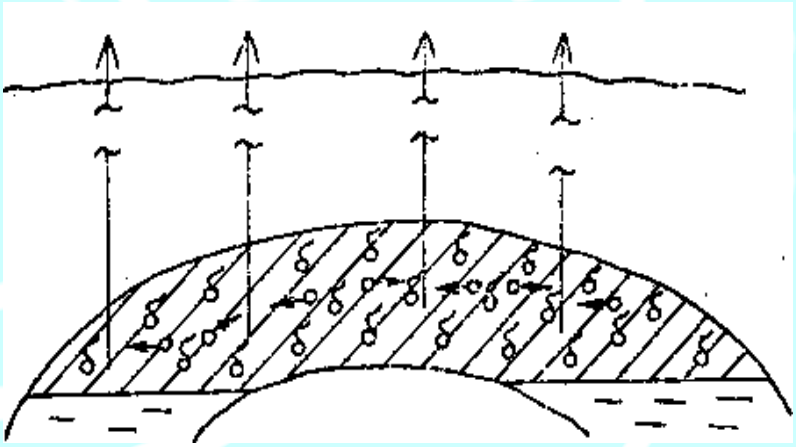
3 –rasm. Gaz do’ppisi bosim harakati tasviri
1 –neft. 2-gaz. 3-suv.

Bu hollarda quduq ostki qismi o’qli teshgich bilan otilib, qatlam bilan tutashgach, neftning quduq tomon harakati gaz do’ppisidagi bosimga bog’liq bo’ladi. Ba’zi hollarda yuqorida ko’rib o’tilgan har ikkala kuch ham passiv ta’sir etishi yoki, umuman, bo’lmasligi mumkin. Bunday hollarda neftni quduq ostiga harakatlantiruvchi asosiy kuch sifatida neftda erigan gazning energiyasi xizmat qiladi. Jumladan neft quduq orqali olinayotganida undagi erigan gaz zarrachalari kengayib, o’zi bilan neftni olib chiqadi.

Neftdan ajralib chiqadigan gazning kengayishi. Past mahsuldorlik qatlamlarda, suv bilan bog’lanmagan xududlarda, katta o’lchamli maydonlarda bosim tushishi kuzatiladi shu sababli neftdan ajralib chiqadigan gaz kengayish energiyasi tufayli qoldiq neftni o’zi bilan olib chiqadi. Neftda yerigan gazning kengayish energiyasi (gaz rejimi) yordamida neft qazib olish koeffitsienti 5-8% dan 20-30% gacha bo’lishi gaz omiliga bog’liq bo’ladi. Yuqori qovushqoq neftlarda (25-30 mPa*s dan ortiq) gaz past darajada to’yingan bo’lib (20-30 m3/t dan kam), gaz aralashmali rejimda neft beraolishlik koeffetsienti minimal qiymatga (5-6 gacha) ega bo’ladi. Qovushqoqligi past neftlarda (1-2 mPa*s dan kam) gaz omili 150-200 m^3/t gacha va xatto kam quduq to’ri zichligi bilan ham gazni kengayish energiyasi orqali neft qazib olish darajasi 20-25% dan oshib ketishi mumkin. Neftni qatlamdan erigan gaz hisobida qazib olish vaqtida, gazga to’yinganligi gaz omili dastlab maksimal qiymatgacha o’sadi va hatto 5-7 barobargacha aralashma hajmi ko’payadi, buning oqibatida mahsulot kamayaishi kuzatiladi. Qatlam bosimi uzluksiz ravishda minimal nuqtagacha kamayib boradi. Gorizontal joylashgan qatlamlarda erigan gaz rejimi samarasi kam bo’ladi va gaz qovushqoqligi neftning qovushqoqligidan 10-100 marta gacha kam bo’lishi kuzatiladi.

ISSN 3030-3907

Quduqning ostki qismidagi bosim qatlam bosimidan past bo'lganligi natijasida bosimlar ayirmasi vujudga keladi. Natijada neft tarkibidagi ko'p miqdorda erigan gaz pufakchalari kengayib, quduq osti tomon harakat qila boshlaydi. Bu harakat davomida gaz pufakchalari o'zi bilan birga neft tomchilarini ham ergashtiradi. Bu kuchlar neftning quduq ostiga tomon harakatining asosiy omillaridan biridir. (3-rasm)

3-rasm. Erigan gaz bosimi harakati tasviri.

Ba'zi neft konlarida bu kuchlar neft harakati uchun yagona energiya bo'lib hiosblanadi. Oldingi bo'limlarda aytib o'tilganidek, tog' jinsi taranglik kuchi, suyuqlik va gazlarning siqiluvchanligi ta'sirida quduqdan ma'lum miqdorda qo'shimcha mahsulot olinadi. Bu hodisaning mexanizmini quyidagicha tushunish mumkin: neft va gaz harakati uchun yo'l ochilganidan keyin bu harakat jarayonida qatlam kovaklarida neft va gaz kengayadi, kovaklarning o'zi esa qatlamdan yer yuzasigacha joylashgan tog' jinslarining og'irligi ta'sirida torayadi.

Tog' jinslarining tarangligi

Bu hodisa tog' jinsi, suyuqlik va gazning tarangligini siqiluvchanlik koeffitsienti orqali foydalanishga olib keladi. Bu kuchlar ta'sirida olinadigan qo'shimcha neft miqdori quyidagicha aniqlanadi:

$$Q = F * h * \beta * \Delta P \qquad (3)$$

Bu yerda: F- neft konining yuzasi;

h - neft bilan to'yingan qatlam balandligi;

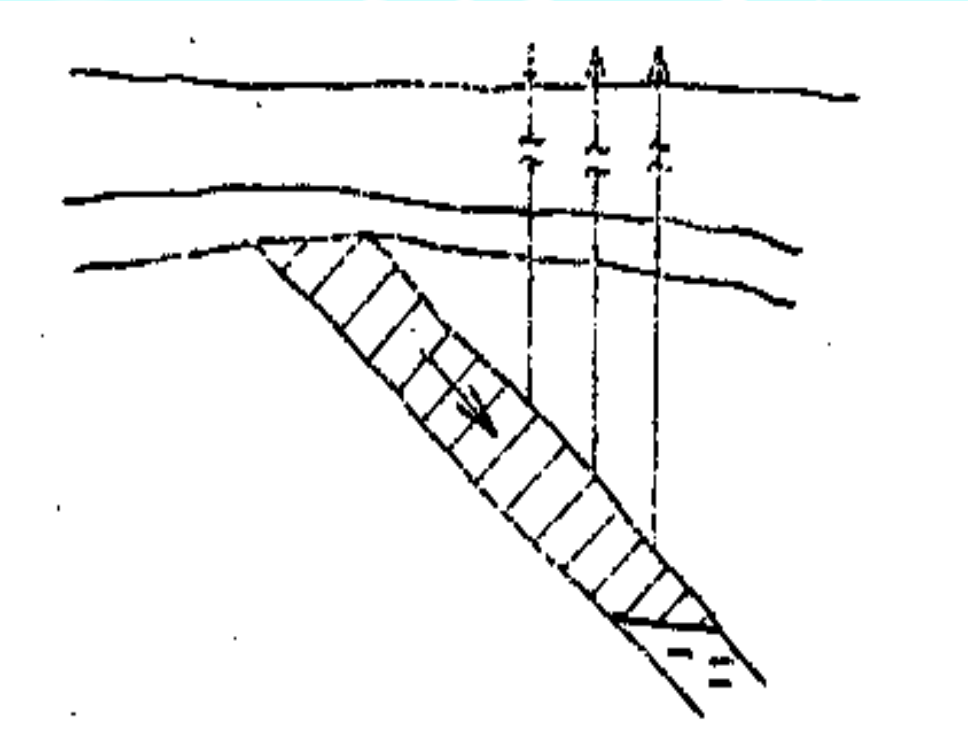
β*- taranglik sig'imi koeffitsienti;

P - bosimlar ayirmasi.

Bu tarzda ishlovchi konlar taranglik usuli bilan bog'liq.

Gravitatsiya kuchlari. Ba'zan boshqa ta'sir etuvchi kuchlar yo'qligida, quduqlarga neft harakati asosan uning og'irlik kuchi, ya'ni gravitatsiya kuchlari ta'sirida bo'ladi. Qatlam qiyalik burchagiga qarab gravitiatsiya kuchlari har xil ta'sir etadi.

ISSN 3030-3907

4 -rasm. Neft va suvning gravitatsiya kuchlari ta’siri

Gravitatsiya kuchlari hisobga olingan holda mahsulot olinadigan quduqlar qatlamning pastki yon bag’riga joylashtiriladi. Bu hollarda quduqning ostki qismiga neft oqishi gravitatsiya kuchlari ta’sirida ta’minlanadi. Bunday konlarda neft olish jarayoni, asosan, mexanizatsiyalashgan usulda olib boriladi.

Ta’sir etuvchi energiya kuchiga qarab neft konlarining ishlash usuli quyidagilarga bo’linadi: suv bosimi ta’siridagi usul; gaz bosimi ta’siridagi usul; erigan gaz usuli; taranglik usuli; gravitatsion usul. Birinchi va ikkinchi usullar siqib chiqarish usuli deb, qolgan uch usul esa so’nib borish usuli deb ataladi. Konning ishlash jarayoni va uning mahsuldorligi ishlash usuliga bog’liq. Mahsuldorlikning asosiy belgisi konning neft beraolishlik koeffitsientiga bog’liq. Konlarning neft beraolishlik koeffitsienti, kondan olinishi mumkin bo’lgan neft miqdorining shu kondagi umumiy neft zaxirasiga bo’lgan nisbati orqali aniqlanadi.

$$\eta = \frac{\sum Q_{\text{н}}}{Q_{\text{re}}} \qquad (4)$$

Bu yerda: η -neft beraolishlik koeffitsienti; ΣQ_n –olinishi mumkin bo’lgan neft miqdori; $Q_{ge.z.}$ –kondagi umumiy neft zaxirasi.

Neft beraolishlik koeffitsienti foizda yoki ulush birligida o’lchanadi. Konlarning neft beraolishlik koeffitsienti ulardagi mavjud usulga bog’liq. Chunonchi, suv bosimi usulida neft beraolishlik koeffitsienti 0,6-0,8 ga yaqinlashadi, ya’ni qatlamdagi bor mahsulotning 60-80 foizini yer yuzasiga olib chiqish mumkin. Gaz bosimi ta’siridagi usulda neft beraolishlik koeffitsienti 0,5-

ISSN 3030-3907

0,7 ga borishi mumkin. Qolgan uch usul uchun neft beraolishlik koeffitsienti 0,1-0,3 dan oshmaydi. Demak, konning mahsuldorligini oshirishning asosiy omillaridan biri unig neft beraolishlk qobiliyatini oshirish yo'llarini takomillashtirshdan iborat. Yuqorida aytib o'tilgan usullar asosan tabiiy usullardir. 2.5 –rasmda konning ishlash usullariga qarab undagi texnologik ko'rsatkichlarni taqqoslash mumkin. Yuqorida ko'rib o'tilgan tabiiy usul sof holda kamdan-kam uchraydi. Ular odatda aralash usul tarzida / masalan chekka suv bosimi va erigan gaz usuli, chekka suv bosimi va taranglik usullari va h.k. / uchraydi. Konlarni ishlatish jarayonida bu usullar bir turdan ikkinchi turga o'tishi mumkin. Kon mahsuldorligini oshirish maqsadida ba'zan tabiiy usuldan sun'iy usulga o'tiladi. Chunonchi, tegishli shart-sharoitlar mavjud bo'lgan hollarda erigan gaz usulidan sun'iy ravishda gaz bosimi ta'siridagi usulga o'tish mumkin. Buning uchun ma'lum quduqlar orqali yuqoridan gaz /yoki havo/ haydalib, sun'iy gaz do'ppisi hosil qilish yoki mavjud gaz do'ppisining energiyasini oshirish mumkin.

Gaz konlarining ishlash jarayonida suv, gaz bosimi ta'siridagi usul va aralash usullar uchraydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Кудряков В.А. Общие гидрогеологические условия Каганской группы структур // В кн.: «Вопросы геологии Узбекистана». Ташкент: ФАН, 1960. –С. 133-138.

2. Кудряков Б.А. Пьезометрические минимумы как гидрогеологический показатель нефтегазоносности // нефтегазовая геология и геофизика, 1964. –С. 35-39.

3. Геология нефтегазоносных областей Узбекистана / Х.Т.Туляганов, В.А.Кудряков, С.Талипов и др. –М.: Недра, 1973. -152 с.

4. Акрамходжаев А.М., Кудряков В.А. Стадийность нефтегазо-образования и нефтегазонакопления в связи с литогенезом и эволюцией гидродинамических систем // Узбекский геологический журнал, 1972, №3. –С. 24-29.

5. Иванчук П.П., Колотушкина Н.Ф. Региональная гидрогеологическая характеристика Бухаро-Хивинской нефтегазоносной области // новости нефтяной и газовой техники, 1962, №3. –С. 48-53.

6. Ходжибаев Н.Н. Естественные потоки грунтовых вод Узбекистана. –Ташкент: ФАН, 1971. -174 с.

7. Талипов С. Гидрогеологические условия межгорных впадин Узбекистана / Тр.ИГРНИГМ, вып.4, 1972. –С. 292-296.

ISSN 3030-3907

8. Куликов Г.В. Гидрогеологические условия Каракалпакского Устюрта. –Ташкент: ФАН, 1971. -104 с.

9. Бурлуцская И.П., Хайитов О.Г., Зуфарова Ш.Х. Нефтегазопромысловая геология. -Ташкент "TALQIN", учеб. пособие, 2007. -384с.

10. Иванова М.М., Дементьев Л.Ф., Чоловский И.П. Нефтегазопромысловая геология и геологические основы разработки нефтяных и газовых листорождений нефти и газа. -М.: Недра, 1985-22с.

11. Максимов М.И. Геологические основы разработки нефтяных месторождений. -М.: Недра, 1975-34с.

12. Гиматудинов Ш.К., Ширковский А.И. Физика нефтяного и газового пласта. -М.: Недра, 1982. -311с.

13. Ширковский А.И. Разработка и эксплуатация газовых газоконденсатных месторождений. -М.: Недра, 1979. -303с.

14. Кононов В.М. Фонтанная и газлифтная эксплуатация скважин: учеб.пособие. -М.: МГОУ, 2009. -234с.

ISSN 3030-3907